

СЕКЦІЯ ХІХ. ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗГЛЯДУ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Сук Владислав Володимирович

здобувач вищої освіти 1-го курсу

автомобільного факультету

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна

Науковий керівник: Сук Олена Євгеніївна

старший викладач кафедри філософії та ППП

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна

Глобальні проблеми — це проблеми, які стосуються життєвих інтересів всього людства і вимагають для вирішення спільних зусиль усієї світової спільноти. Такі проблеми пов'язані з нерівномірним розвитком різних сфер життя сучасного суспільства та світу в цілому, а також протиріччями, що народжуються у різних взаємовідносинах між людьми.

Глобальні проблеми отримали таку назву тому, що охоплюють всю земну кулю; причому не тільки ту її частину, де безпосередньо проживають люди, а й решту поверхні Землі, її надра, атмосферу, гідросферу і навіть космічний простір, що потрапляють у сферу діяльності людини. Таким чином, коли йдеться про глобальні проблеми, мається на увазі планета в цілому.

Важливо при цьому відзначити, що будь-яка проблема тільки тоді може вважатися глобальною, коли вона є актуальною щодо будь-якого регіону планети, тобто проявляється в кожному з них. А якщо ні, то мова йтиме про проблеми одного або декількох регіонів (або ще дрібнішого масштабу).

До найбільш гострих глобальних проблем сучасності можна віднести: проблеми екології, проблему поширення ядерної зброї, тероризму, розвитку людського потенціалу, проблему продовольства, енергозбереження, проблему бідності, демографічну, проблему обмеженості економічних ресурсів та збереження миру на планеті.

Даний набір проблем не є постійним, оскільки з розвитком людської цивілізації змінюються і уявлення про існуючі глобальні проблеми, змінюється їхня пріоритетність, а також формуються нові глобальні проблеми, наприклад, проблема освоєння космічного простору, управління погодою та кліматом та інші.

Серед причин, що спричиняють виникнення глобальних проблем, науковці відзначають нерівномірний розвиток світової цивілізації, надвисокий рівень технічного розвитку, прагнення до світової влади окремих держав, динаміку демографічного зростання, створення зброї масового ураження (що загрожує існуванню всієї цивілізації), безробіття, забруднення атмосфери тощо.

Як бачимо, глобальні проблеми сучасності породжені станом світової цивілізації, коли технічна могутність людства незмірно перевершила досягнутий ним

рівень, політичне мислення, а спонукальні мотиви діяльності переважаючої маси людей та їх моральні цінності дуже далекі від соціальних, екологічних та демографічних ідеалів. Все це вимагає глибокого філософського осмислення.

Треба зазначити, що термін «глобальні проблеми» з'явився у 60-х роках ХХ ст. Як тоді, так і тепер, серед науковців, філософів не існувало єдиної, загальноприйнятої, універсальної думки на природу і причини їх виникнення, оцінку та шляхи вирішення. І по цей день існує розбіжність стосовно чисельності глобальних проблем. Але істотнішим є встановлення серед них пріоритетних, які необхідно вирішувати в першу чергу, і як їх вирішувати. Мова йдеться про конкретні наукові, техніко-технологічні, матеріально-ресурсні шляхи, методи й засоби вирішення цієї проблеми та затрати, які має понести людство.

Перед філософією виникають запитання (подані, до речі суспільною ситуацією через науку, технології та суспільні явища, породжені ними), на які вона мусить заново розробити та обґрунтувати відповіді. Філософія як завжди продовжує працювати в світоглядній, пізнавальній, методологічній, логічній, ціннісній, практичній, інтегративній та культуротрансляційній функціях. Але нові лінії та системи технологій, виробництва та відповідно нові сфери відносин між людиною та природою, технікою та природою, людиною та технікою вийшли на такий рівень, що, на превеликий жаль, вже потрібно буде ставити на перший рівень Технологію замість Особи [1].

Гострота глобальних проблем залежить не лише від того, що непередбачені екологічні та соціально-економічні наслідки глибоко впливають на всі сторони життя сучасної людини. Істотним є і те, що ці проблеми настільки взаємопов'язані, що практично не можна добитися успіху у вирішенні однієї з них, ігноруючи або приділяючи недостатню увагу іншим. Крім того, однобічний підхід до вирішення глобальних проблем може призвести до тяжких наслідків, які негативно позначаються на перспективах розвитку усього людства. Своєрідність глобальних проблем полягає і в тому, що вони не можуть бути вирішені зусиллями окремих держав. Це передбачає скоординовані зусилля всього світового співтовариства. Глобальні проблеми є комплексними, тобто взаємообумовленими і тісно пов'язаними одна з одною. Саме становлення їх і подальший розвиток можна вважати одним з підсумків взаємодії на перший погляд різних соціальнополітичних, техніко-економічних, природничих процесів, що не перетинаються один з одним і знаходять своє відображення у світоглядах, морально-етичних, філософських поглядах та концепціях. На ґрунті останніх різні держави неоднаково осмислюють глобальні проблеми та обирають різні способи вирішення їх [2].

Оскільки філософія формує світогляд людини, в якому відбиваються ті цінності, що орієнтують її діяльність, а глобальні проблеми сучасності є наслідком діяльності людей, то логічно виникає потреба у філософському осмисленні їх суті, причин виникнення та загострення і на цій основі формування нового світогляду, нових цінностей, які сприяли б вирішенню цих проблем. Спираючись на досягнення конкретних наук, філософське дослідження розглядає глобальні проблеми лише тією мірою, в якій вони обумовлюють. Іншими словами, філософський підхід передбачає розгляд глобальних проблем в їх єдності, цілісності і взаємозв'язку з точки зору їх суспільної значимості і соціальної обумовленості, ще однією важливою методологічною функцією філософії є розробка цілого ряду категорій, що мають безпосередній зв'язок з сучасними актуальними проблемами людства і які відіграють велику роль в осмисленні і розумінні об'єктивних тенденцій світового розвитку. За своєю сутністю, масштабністю і значимістю глобальні проблеми різні: одні мають

локальний характер і не потребують для вирішення величезних зусиль, ресурсів та коштів; інші - спричиняють вплив у межах певного регіону, і також не становлять суттєвих труднощів. Проте є й такі, які зачіпають інтереси всього людства, несуть загрозу всім землянам, всьому живому на Землі. Це проблеми планетарного порядку. Вони, у найбільшій мірі, турбують людство, змушують його замислюватися над своїм майбуттям, шукати шляхи, методи й засоби їх вирішення [3].

Глобальні проблеми сучасності складають зміст сучасної кризи світової цивілізації, створюють загрозу нормальному розвитку і навіть самому існуванню всіх країн світу і потребують для відвернення цих катастрофічних наслідків спільних зусиль, тобто мають всеохоплюючий, планетарний, глобальний характер. Однією з найважливіших передумов інтеграції, філософсько-політичних, природничих і техніко-економічних знань для розв'язання глобальних проблем сучасності є докорінна зміна парадигми політики: відхід всіх країн світу від конфліктної, конфронтаційної орієнтації, перехід до глобального конструктивного співробітництва на засадах визнання пріоритету загальнолюдських цінностей, спільний пошук найефективніших шляхів формування глобального простору.

Філософи різних шкіл, різних позицій, у різні часи в минулому і сьогодні намагаються віднайти витоки глобальних проблем сучасності у розбіжностях, що виникають у соціальноприродній взаємодії, суспільному і цивілізаційному розвитку, людській діяльності і свідомості. Одні бачать джерело глобальних проблем у стрімкому науково-технічному прогресі й технічній цивілізації, що викривляє відносини людини й природи і сформує споживацький, марнотратний, егостичний спосіб життя людини. Інші – пов'язують виникнення глобальних проблем з руйнівними властивостями самої людини, а саме з її природною агресивністю, прагненням до безперервного збагачення, безмежного споживання, відсутністю усвідомлених загальних цілей. Треті – спираються на приватновласницькі суспільні відносини, які ведуть до загострення соціально-економічного, політичного, ідеологічного розділу суспільства, в результаті чого і відбувається суперечливе, спотворене відношення людей до навколишнього і один до одного. Вже найближчі роки для майбутнього людства можуть стати вирішальними. Це залежить від того, чи вирішить співдружність націй найнагальніші глобальні проблеми (насамперед, екологічні), чи ні. І тоді може початися незворотні процеси в біосфері, що приведе до поступової загибелі цивілізації. На сьогодні вже є багато прикладів успішних спроб розв'язання чи принаймні часткового вирішення місцевих проявів глобальних проблем. Це впровадження обмежувальної демографічної політики у густозаселених країнах, активна природоохоронна діяльність, втілення національних програм ресурсо- та енергозбереження, екологічної безпеки.

Дослідження глобальних проблем сучасності висувають на перший план культурно-цивілізаційні відмінності країн і народів, які і передбачають різні підходи до розуміння сучасних світових процесів. [4, с. 142].

Філософський підхід до аналізу комплексу глобальних проблем характеризується прагненням виявити закономірності прояву цих проблем та тенденції їх розвитку. До кола філософських проблем побуту, пізнання, сенсу життя та інших питань, сучасна філософія внесла і принципіально нову, раніше невідому тему - що таке глобалізація. З філософської точки зору це можна визначити як питання про єдність людства та збереження життя на Землі [5, с. 147].

Філософія відіграє значну роль у вирішенні глобальних проблем, узагальнюючи різні теорії, розглядаючи їх у ширшій перспективі. Завдання філософії не в тому, щоб безпосередньо розглядати природничо-технічні аспекти

глобальних проблем, а в тому, щоб забезпечити світоглядну, методологічну, культурологічну, етичну основу відповідних рішень з боку інших наук. Мова йде, з одного боку, про філософське вирішення питань, а з іншого — про те, що філософія стимулює взаємодію широкого кола наук, у процесі якого важливе місце займає їхнє міждисциплінарне об'єднання. Спираючись на досягнення конкретних дисциплін в галузі глобалістики, філософське дослідження передбачає розгляд глобальних проблем у їхній єдності, цілісності та взаємозв'язку з точки зору їх суспільної значущості та соціальної обумовленості. Таке дослідження передбачає насамперед виявлення сутності глобальних проблем, оскільки встановлення їх справжньої природи і генезису багато в чому визначає шляхи їх подальшого наукового та практичного рішення.

Теоретичне осмислення процесів глобалізації та подолання глобальних проблем — справа не тільки надзвичайно складна і довга, але й не має однозначних відповідей, остаточних рішень з приводу того, як досягти бажаних результатів. Разом з тим багато дослідників пов'язують подолання глобальних криз з формуванням і зміцненням у масовій свідомості етики, з розвитком культури та її гуманізацією. Значні підстави для цього є, бо життєва позиція людей, їх спосіб думок багато в чому визначають і їх спосіб дій, реальні вчинки, а в кінцевому підсумку і результат, якого вони прагнуть.

Список використаних джерел:

1. Годзь Н. Б. Завдання філософії в аналізі майбутнього (ще раз про екологію та природу з точки зору екологічної футурології) // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2012. №4 (14).
2. Філософія (нормативний курс): навчальний посібник, -2-е вид., доп. І переробл./ О.К. Чаплигін, І.І. Чхеайло, Л.В. Філіпенко, Т.В. Ярмак.- Харків: ХНАДУ, 2019.- 200 с.
3. Ганношина С. Глобальні проблеми сучасності: філософський аспект // Південноукраїнські наукові студії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. – Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2021. С. 38–42.
4. Чумаков А.Н. Истоки і тенденції розвитку глобалістики І А.Н. Чумаков І. І. Глобалістика як область наукових досліджень і сфера навчання. Вип. 2. М.: Макс-пресс. 2009. С. 131-167
5. Там же, с. 147